

közli az októberi lázadás tragikusvégű áldozatáról. A tíz képpel díszített mű szövegében nem azonos gróf Tisza Istvánnak azzal a jellemzésével, mely Herczegnek «Két arckép» című munkájából ismeretes. Annál jóval részletesebb, de nem kevésbé plasztikus. Az életrajzi áttekintés kapcsán természetesen az egykorú politikai küzdelmek ismertetésére is kitér az író s nagy önuralomra valló tárgyilagossággal eleveníti föl a szomorú emlékü pártviszályokat. Hangján csak ott vehető észre némi érzelmes mellékszöng, ahol a szörnyű tragédia utolsó jelenetét perdíti le. (De erre gondolva, melyikünk is tudná eltitkolni keserűségét?) A rendkívül tömör és minden sorában fölényes szellemi fegyverzetet ragyogtató könyv írásművészet dolgában is a legszebbek közül való.

Kazai Gyula.

Bársony István: Magyar természeti és vadászati képek. Igen szép kiállításban, Neográdi Antal rajzaival sűrűn illusztrálva jelent meg második átdolgozott kiadásban Bársony István könyve, melynek jellemzőbb címet nem is választhatott volna. Mert Bársonyban egyesül az ősfoglalkozást űző vadásznak és a természetet modern érzéssel szerető városi embernek lelkivilága. A fővárosban él, de időnként megszállja a vándorlás ösztöne, vállára veti puskáját és az erdő vadjaira les — hacsak meg nem állítja fegyverét a természetimádó melázása vagy elérzékenyede. Bársony tudja, hogy a természetben ádáz küzdelem folyik a létért, a darwini struggle for life s ebbe beleszól az ember is a maga töreivel, csalétkeivel, vadászfegyverével, de másrészt van lelkében rousseau-i szentimentalizmus is az emberektől szabad természet és lényei iránt, akik közé mintegy elvonul az élet küzdelmét feledni. Mint jó vadász, ismeri a farkas tanyáját, a róka fészket, az őzcsapást, a galamboskutat, de érti az állatok nyelvét is: a farkasbögést, az őzsírást, a madarak csicsérgését (ezt különösen; a Madarak királya című elbeszélésében nem kevesebb, mint huszont madárhang nevét említi), a bogarak zümmögését, sőt a virágok gondolatait is, amit már csak a költő ismerhet. Az állatok, növények szerelme épügety érdeklő, mintha emberi szívüket vizsgálna.

A természetnek e gazdag világát Bársony apró képekbe, jelenetekbe foglalva adja elő. Igénytelen kis törté-

netek a mesevázai, de egy farkas elejtése, egy rókafezsek fölkatatása olykor valószínűs kis drámákká lesznek tolla alatt: annyi várakozást, izgalmat, cselekvényt tud beléjük vinni. E tekintetben a *Rókatánc* s az *Öngyilkos* kötetének legkiválóbb darabjai. Természeteleírásaiban a realista részletes megfigyelésével jár el, képei apróra kidolgozott miniatűrök, de előnti őket énjének lírai hangulataival és feloldja egyéniségének melegében. Mert a voltaképeni hős mindig ő maga, akármilyen legyen is a kép címe; az események az ő egyéniségén szűrődnek keresztül. Nem az epikusnak kalandokkal álmélkodtató koszorújára vágyik, hanem szívünket akarja megfeszíteni, érzéseit akarja velünk utánéreztetni, lírai hangokat akar megütni.

Érzésvilága nem terjedelmes, nincsenek mélységei és magasságai; mondanivalója egy egyszerű, nemes, érzékeny szív meghatódásai, de nem is törekszik többre, ismeri határait s megelégszik, ha azok között értékest alkothatott. Egész invencióját szűkkörűség jellemzi, nem akar a világból minél többet meglátni, hanem amit lát, jól látni, igazán megérteni s híven, elevenen, művésziesen visszatükröztetni. Olyan, mint azok a festők, akik soha meg nem unják, hogy interieuröket, csendéleteket, állatportrékat fessenek, de aztán felülmulhatatlan ló-, kutya-, birka- vagy macskaábrázolók is lesznek. Bársony is mestere akar lenni tárgykörének s nem kalandozik másfelé. E kötetek majd harminc évvel ezelőtt jelent meg első kiadásban, de Bársony most is az, aki akkor volt, sőt mintha újabban még szűkebbre vonná vitorláit: emberábrázolásra, jellemrajzolásra mind kevésbé törekszik, mint régebben. E kötetében is néhány erdeszen, hajtón, pákászon, kerülőn kívül ember nem szerepel; azok is csak mint szükséges alkatrészei a történeteknek.

Nem henyé jelző a «magyar» sem Bársony könyvének címében. Magyar ez a könyv nemcsak zamatos nyelvében, prózájának ritmusában, mely egyes lírai helyeknél szinte verssé lesz (Őszi kikircis), de egész érzés- és gondolatvilágában is. Magyar tájat és állatvilágot rajzol s ezt öntudatosan teszi, mindig kiemelve, ami magyarul jellemző benne.

Aki a mi izgalmak után futó korunkban egypár csendes órát kíván kellemesen eltölteni, annak ajánljuk Bársony könyvét figyelmébe. Olyan az olvasása,

mintha a város zajából egy-két órára menekülve egy szép helyen letelepednék s a szabad természetben ősi és jobb lényünknek áldoznánk.

Zlinszky Aladár.

Csokor. (Miskolci antológia.) Eléggé gyakori jelenség nálunk újabban, hogy több szerző összeáll s valamely közös címen együtt adnak ki oly munkát, mely mindnyájuktól közöl mutatóba szemelvényeket. Inkább fiatal, kezdő írók szokása ez, akik egyéb alkalom híján e módon óhajtják a figyelmet magukra és munkásságukra terelni. Nem rossz módszer, mert elvégre az olvasó így könnyebben megközelíthető, mint a rengeteg külön kiadvány útján s megvan a valószínűség, hogy akin a szem megakad, aziránt az érdeklődést továbbra sem váltja fel a közöny.

Ilyen meggondolás alapján jelentek meg előttről vagy húsz évvel a «Holnap» meg a «Bokréta» kötetei, melyeknek kiadói ma már többnyire ismert nevű írók. Nemrégiben tizenegy fiatal erdélyi író tett közzé hasonló gyűjteményt.

A nyilvánosság előtt való jelentkezésnek ez a formája különben azért sem érdektelen, mert az alkalmi szövetségben felül némi elvi jelentőséggel is bírhat; rendszeren olyanok társulnak, kiket bizonyos eszményi törekvés közössége hozott közelebb egymáshoz. Így nézve a dolgot, az efféle gyűjtemények szellemtörténeti adalékul is tekinthetők valamely vidék művelődési állapotához vagy bizonyos művészi irányzat térfoglalásához. A Hajdu Bélától és Bak Jánostól szerkesztett Csokor című antológiát, mely a Miskolcon és környékén élő írókról tájékoztat, sem egyszerű hiúsági ösztön hozta létre. A benne szereplők nagy része ugyanis nemcsak helyi, hanem tágabb viszonylatban sem ismeretlen név (Brücknerné Farkas Gizella, Halasi Andor, Hegyaljai Kiss Géza, Juhász László, Sassy Csaba, Szendrey János, Széman István, Szigethy Ferenc stb.).

Az együttes bemutatkozást a szerkesztők előszava szerint azért látták jónak, mert be akarták bizonyítani, hogy «Miskolcon és környékén olyan izmos írógeneráció él, mely hivatott arra, hogy jelentős tényezője legyen a magyar irodalmi kultúrának». Örömmel állapítható meg, hogy ez a törekvés sikerrel járt. A bizonyítás anyaga, a különböző verses és szépprózai szemelvények s a hozzájuk csatolt élet-

rajzi tájékoztatók valóban meggyőzhetik az olvasót arról, hogy Borsodmegye székhelyén és vidékén számos, figyelmet érdemlő író munkálkodik.

A szerkesztők komoly öntudatossággal, szépírtettség nélkül vallják meg, hogy a kötet egybeállításánál enyhe mértéket alkalmaztak s így az antológia «nem nevezhető szigorú kritikai munkának». Ez természetesen volt az adott helyzetben s az olvasó bizonyára meg fogja bocsátani. Egyik-másik kevésbé kiforrott kísérletért kárpótlást nyújt a kötet egésze, melyben így is több ötletes, jó megfigyelésről, egészséges humorról tanúskodó, sőt olykor mélyenjáró verses és prózai darab van (Damó, Hubay, Geöcze, Lengyel, Mauks, Meskó és Pörnetz nevű szerzőktől). Említést érdemel a kötet írói között Csapó András, aki életrajzi adatai szerint mindössze hat elemi iskolát járt, jelenleg bányamunkás s aki önművelés útján odáig fejlődött, hogy kisebb versein kívül már két színdarabot is írt, melyek közül az egyiket szülőfalujában, Sajókázán sikerrel adták elő. A. B.

Gyulai Pál esztétikája. A Franklin-Társulat «Kultúra és Tudomány» című kiadvány-sorozatában jelent meg a fenti címen egy kis könyv Mitrovics Gyula szerkesztésében. Áfféle Gyulai-breviárium ez s benne szép rendben elosztva a nagy kritikus műveiből kiszemelgetett, esztétikai és kritikai elveket magukba foglaló idézetek. A kötet elején terjedelmes bevezetés, mely rendszerbe önti Gyulai esztétikai nyilatkozatait, végén jegyzetek, melyek kimutatják Gyulai felfogásának összhangját az Arany Jánoséval.

Gyulai nem írt rendszeres esztétikát, sőt esztétikai elmélettel sem sokat foglalkozott; mindamellett kritikai műveiben szétszórta alkalmi nyilatkozatait és elvszerű vallomásai valódi rendszeregyezésben és szerves összefüggésben állnak egymással s az egészséges erkölcsi érzék és ép izlés ugyanazon gyökeréről sarjadnak valamennyien, úgyhogy rendszerbe, egy teljes elméleti egészbe összefoglalásuk korántsem erőszakos művelet, hanem önként kínálkozó, sőt a lelki egészség megnyugtató rendjével egyenest csábító feladat.

Gyulai Pál egyénisége, történeti jelentősége, szabatos kodifikáló stílusa, elveinek mindenkor magasrendű, tiszta emberi világa önmagukban is elegendőképp indokolják Mitrovics szép vállal-